

kwartaaloverzicht
binnenlandse veiligheidsdienst

4^e kwartaal 1980

KWARTAALOVERZICHT
BINNENLANDSE VEILIGHEIDSDIENST

4e KWARTAAL 1980

I N D E X K W A R T A A L O V E R Z I C H T 4e KWARTAAL 1980

I. ACTIVITEITEN VAN BUITENLANDSE INLICHTINGEN- EN VEILIGHEIDSDIENSTEN

Enkele ontwikkelingen in het Oostduitse inlichtingenwerk

II. ANTI-DEMOCRATISCHE STROMINGEN

Nicaragua: De Sandinisten tonen steeds meer hun ware gezicht

CPN-vredescampagne draait weer op volle toeren

De CPN en de progressieve meerderheid

Dissidentenberaad in Witmarsum

III. MINDERHEDEN - ACTIVISME - TERRORISME

De IRA

Armeens terrorisme

I. ACTIVITEITEN VAN BUITENLANDSE INLICHTINGEN- EN VEILIGHEIDSDIENSTEN

ENKELE ONTWIKKELINGEN IN HET OOSTDUITSE INLICHTINGENWERK

De DDR maakt voor het bedrijven van inlichtingenactiviteiten in ons land al jarenlang gebruik van eigen onderdanen, van vreemdelingen en in dat verband ook van Nederlanders.

Deze activiteiten worden ontwikkeld in en vanuit de DDR, alsmede vanuit steunpunten in Nederland zelf.

Nog altijd worden weer gevallen bekend van benaderingen in de DDR, zodat vaststaat, dat een belangrijk deel van de inlichtingenactiviteiten nog steeds plaatsvindt vanuit de DDR.

Het vestigen van steunpunten buiten de DDR begon eind zestiger, begin zeventiger jaren. In eerste instantie geschiedde dit middels het opbouwen van illegale rezidentura's. Daartoe werden goed opgeleide agenten op conspiratieve wijze het Westen binnengesluisd. In toenemende mate werd hierbij gebruik gemaakt van een valse, doorgaans Westduitse nationaliteit. Geconstateerd is dat meer dan twintig van dergelijke ingesluisde geheime medewerkers tot nu toe, voor langere tijd - van 3 maanden tot 8 jaar - in ons land verbleven. Vijf daarvan werden gearresteerd in de BRD. Zij werden daar veroordeeld tot gevangenisstraffen van 1 jaar tot 3 jaar en 3 maanden.

Daarnaast werd in die periode ook een net opgebouwd van geheime DDR-medewerkers, die geregeld het Westen bezoeken. De DDR-inlichtingendiensten spreken hierbij van "Inoffizielle Mitarbeiter im Reisekader" (I.M.'s). Deze I.M.'s krijgen een speciale training en opleiding om tijdens hun bezoeken aan het Westen bepaalde inlichtingopdrachten uit te voeren, zoals het talent-spotten, het recruterende van agenten, het runnen van agenten, het onderhouden van de verbinding tussen agenten en het hoofdkwartier in de DDR.

In de loop van de tijd zijn verschillende gevallen bekend geworden van dergelijke I.M.'s, die naar Nederland kwamen om contact te leggen met potentiële agenten en/of met reeds gerecruteerde agenten. In enkele gevallen betrof het een derde-land-ontmoeting. Veelal komen de I.M.'s naar Nederland onder cover van een min of meer officieel doel, zoals een bezoek aan een tentoonstelling, een instituut, een bedrijf of soms de DDR-ambassade zelf.

De DDR-inlichtingendiensten richten zich in het bijzonder op technici, zakenlieden, personeel van ministeries, geïnteresseerden en activisten op politiek gebied en op studenten.

Door de DDR-inlichtingendiensten wordt in het kader van de werving van "Perspektiv-Agenten" opvallend veel tijd en geld gestoken in het benaderen van studenten en jongeren. Getracht wordt deze agenten er toe te brengen een baan te zoeken in een voor de DDR interessante sfeer, waarbij telkens weer blijkt dat de militaire en politieke sfeer de hoogste prioriteit genieten.

Al met al moet geconstateerd worden dat de DDR-inlichtingendiensten zich niet hebben laten ontmoedigen door de recente tegenslagen, zoals het overlopen van STILLER en een reeks van arrestaties. Integendeel, zij zoeken steeds weer nieuwe wegen om te kunnen doorgaan met spioneren, ook tegen Nederland.

= = =

II. ANTI-DEMOCRATISCHE STROMINGEN

NICARAGUA: DE SANDINISTEN TONEN STEEDS MEER HUN WARE GEZICHT

Op 19 juli 1979 bevrijdden de Nicaraguanen zich van de dictatuur van de familie SOMOZA, die sinds 1933 het Midden-Amerikaanse land geregeerd had. Kort tevoren hadden de vrijheidsstrijders een "politiek program voor nationaal herstel" bekendgemaakt, waarin zij aankondigden te zullen streven naar een pluralistische samenleving waarbinnen de fundamentele vrijheden gewaarborgd zouden zijn. Voor hun plannen wisten zij onder meer in Nederland veel sympathie te verwerven. Door de ontwikkelingen van de laatste maanden wordt echter steeds duidelijker, dat Nicaragua opnieuw ondergeschikt gemaakt wordt aan een kleine groep machthebbers: de leiders van het Sandinistisch Bevrijdingsfront (FSLN).

Het FSLN heeft zich omgevormd tot een politieke voorhoedeorganisatie die zich in woord en daad baseert op het democratisch centralisme en zich steeds minder gelegen laat liggen aan de in het oorspronkelijke program geformuleerde doelstellingen.

Op 23 augustus j.l. sprak minister van defensie Humberto O. in Nicaragua's hoofdstad Managua de studenten en scholieren toe, die in alle uithoeken van het land hadden geholpen het analfabetisme te bestrijden. In zes maanden tijd waren zij erin geslaagd alle Nicaraguanen de eerste beginselen van lezen en schrijven bij te brengen ^{*)}. Met die voor Latijns-Amerika unieke prestatie voelden de Sandinistische leiders zich kennelijk sterk genoeg om een einde te maken aan de al maanden lang slepende discussie over het vaststellen van een datum voor algemene verkiezingen. ORTEGA deelde mede, dat die niet voor 1985 zullen plaatsvinden.

Deze mededeling was niet alleen van belang in verband met de strekking ervan (minstens vier jaar lang geen gelegenheid voor het Nicaraguaanse volk om zich uit te spreken over de vraag door wie het geregeerd wenst te worden) of de erin gebezigde bewoordingen ("Verschil van mening en pluralisme blijven essentieel, maar alleen kritiek van de arbeiders kan gewicht in de schaal leggen"; ". het revolutionaire proces zal zijn mars tot het einde volbrengen"). De gebeurtenis was ook nog om een andere reden belangrijk. Het betrof namelijk de voorlezing door de defensie-minister van een proclamatie van het Nationaal Directoraat van het Sandinistisch Bevrijdingsfront (FSLN).

*) Vóór de alfabetiseringscampagne was naar schatting 70% van de plattelandsbevolking ongeletterd.

Tot 1985 zal Nicaragua's hoogste regeringsorgaan de Junta van Nationaal Herstel blijven. Deze uit vijf man bestaande junta wordt bijgestaan door een ministerraad. Op het terrein van de wetgeving deelt de junta zijn macht met de in mei van dit jaar tot stand gekomen Staatsraad. In alle genoemde organen werkt het FSLN samen met andere groeperingen. Doordat echter in junta (3 van de 5), ministerraad (10 van de 23, waaronder vrijwel alle sleutelposten) en staatsraad (24 van de 47) de Sandinisten ruim vertegenwoordigd zijn, kan het Front de besluitvorming geheel naar zijn hand zetten.

Bij het besluit tot uitstel van de verkiezingen kon het moeilijk de junta zelf zijn die haar voortbestaan proclameerde. Vandaar dat bij die unieke gelegenheid voor het eerst in de jonge geschiedenis van het nieuwe Nicaragua duidelijk werd uitgesproken bij welk orgaan de feitelijke macht ligt: het Nationaal Directoraat van het Sandinistisch Bevrijdingsfront. Alleen de negen Directoraat-leden, de enigen die namens het FSLN het woord mogen voeren en gerechtigd zijn de titel "Commandant van de Revolutie" te dragen, waren in het besluit gekend. De junta en de staatsraad mochten het respectievelijk vier en vijf dagen later bekrachtigen. Korte tijd later maakte de junta de tekst van twee nieuwe decreten bekend. Daarin werd vastgesteld, dat de media geen nieuws meer mochten verspreiden over voedseltekorten zonder de junta of het ministerie van binnenlandse handel te raadplegen. Evenmin mocht nog over gewapende conflicten of aanslagen gerapporteerd worden voordat contact was opgenomen met de junta of de ministeries van defensie en binnenlandse zaken. Beide decreten leverden felle protesten op van de zijde van de vrije pers, maar toen begin oktober in een havenplaats aan de Atlantische kust onlusten uitbraken, die waarschijnlijk een wat ander karakter hadden dan de nog steeds voortdurende gewapende conflicten tussen het Sandinistisch volksleger en de Sandinistische militia's enerzijds en restgroepen van SOMOZA-aanhangers anderzijds, werd vrijwel onmiddellijk alle berichtgeving daarover verboden zonder dat de media daaraan iets konden veranderen.

Ook deze maatregelen kwamen duidelijk uit de FSLN-koker; de als censor aangewezen instanties (junta en de drie genoemde ministeries) zijn vast in FSLN-handen. Opnieuw bleek het voordeel van de innige verstrengeling van Front en regeringsinstanties. Op zich zou deze constatering voor de ont-

wikkelingen in Nicaragua nog niet zo zorgelijk hoeven te zijn. Immers de Sandinisten hebben bij herhaling verklaard, dat het FSLN de overgrote meerderheid van het Nicaraguaanse volk vertegenwoordigt. Door het uitstel van de verkiezingen kan deze bewering weersproken noch bevestigd worden. Mocht zij echter terecht worden gedaan, dan wordt van belang te bezien hoe binnen het FSLN de besluitvorming geregeld is.

Meestentijds vermijden de Sandinistische leiders met grote zorgvuldigheid ideologische uitspraken. Wel noemt het FSLN zich de "voorhoede van de Nicaraguaanse revolutie", waarmee geen twijfel wordt gelaten over de verhouding van het Front ten opzichte van andere groeperingen. Wat de interne organisatie betreft waren tot voor kort weinig gegevens bekend. Op 15 september j.l. werd echter de tekst gepubliceerd van een boodschap van het FSLN-Nationaal Directoraat aan "de leden en het gehele Sandinistische volk van Nicaragua". In die boodschap werd de nieuwe FSLN-organisatiestructuur uit de doeken gedaan.

Allereerst werd de instelling van een Sandinistische Assemblé bekendgemaakt. Opmerkelijk was dat van dat nieuwe orgaan, dat een "raadgevend lichaam ter ondersteuning van het Nationaal Directoraat" genoemd werd, ook niet-FSLN'ers deel bleken uit te maken. Niet alleen vijf van de tien FSLN-ministers, maar ook drie niet tot het Front behorende ministers, waaronder de paters Ernesto C. (cultuur) en Miguel d'E (buitenlandse zaken) hebben in dit aan het Directoraat ondergeschikte orgaan zitting genomen.

Verder maakte het Nationaal Directoraat bekend, dat de volgende contrôle-commissies waren ingesteld: een politiek comité bestaande uit drie Directoraatleden met als taak "de leiding en contrôle over alle andere FSLN-lichamen", een staatscomité bestaande uit onder meer de drie FSLN'ers in de junta en zes van de tien FSLN-ministers met als taak "de contrôle over alle Sandinistische organen van de regering" en een defensie- en veiligheidscomité, waarin onder anderen de ministers van defensie en binnenlandse zaken alsmede de leiding van leger, militie, politie en veiligheidsdienst (zonder uitzondering FSLN'ers derhalve) bleken te zijn opgenomen met de taak "de Sandinistische organen in de strijdkrachten te controleren".

Betekende de bekendmaking van deze constructie op zich al de feitelijke erkenning van een sterk centralistische organisatiestructuur, eventuele misverstanden daarover werden weggenomen toen Bayardo A , coördinator van het politiek comité van het FSLN-Directoraat, op 17 september in een interview benadrukte: "....., wij hebben gekozen voor een centralistisch-democratische structuur". Wel maakte A nog duidelijk dat het gecentraliseerde karakter van de organisatie slechts voor "deze fase" gekozen was. De praktijk heeft echter geleerd hoe lang zo'n fase duren kan.

Nu het FSLN zich steeds nadrukkelijker als een politieke voorhoedeorganisatie met een democratisch-centralistische structuur ontpopt, begint ook de reactie in Nicaragua navenant sterker te worden. De Rooms-katholieke kerk heeft alle geestelijken opdracht gegeven voor het eind van dit jaar hun regeringsfuncties neer te leggen. Drie van de vier partijen die ondanks de FSLN-overheersing in de staatsraad zitting hadden genomen hebben op 12 november j.l. hun deelname aan de beraadslagingen daarvan opgeschort. Als deze ontwikkelingen doorzetten rest het FSLN nog slechts één bondgenoot, de PSN, Nicaragua's pro-Moskou CP.

- - -

CPN-VREDESCAMPAGNE DRAAIT WEER OP VOLLE TOEREN

Na een periode van betrekkelijke rust op het Nederlandse vredesfront, volgend op de Tweede-Kamerdebatten van december vorig jaar over het door de Nederlandse regering in te nemen standpunt inzake de stationering van nieuwe middellange afstandsruketten (o.a.) op Nederlands grondgebied, heeft de CPN zich met haar vredesbeweging, het Samenwerkingsverband: "Stop de Neutronenbom - Stop de Kernwapenwedloop", weer volledig op de vredescampagne gestort. De moeite, die de partij kenmerkend had met de Sowjetrussische inval in Afghanistan en met de verbanning van SACHAROV, waren samen met de tevredenheid waarmee zij de resultaten van de Kamerdebatten van december bekeek, debet aan deze adempauze.

De berichten uit de Verenigde Staten over een nieuwe atoomstrategie (- de z.g. presidentiële richtlijn no. 59 -), de Franse plannen om zelf een neutronenbom te gaan produceren en de verkiezing van "superhavik" Ronald REAGAN tot president van de Verenigde Staten waren echter aanleiding genoeg om de campagnemolen weer op volle toeren te laten draaien. Daarbij zat de bedoeling voor om, de Kerkelijke vredesbewegingen in de maalstroom meevoerend, de publieke opinie zodanig te "bevloeien", dat - liefst vóór de verkiezingen van volgend jaar - de politieke partijen zich genoodzaakt zouden zien duidelijk stelling te nemen in de kernwapenkwestie.

Zo nodigde het Samenwerkingsverband een delegatie uit van het Sowjet-vredescomité om in de periode van 20 t/m 27 oktober een bezoek aan ons land te brengen. De 5-koppige delegatie, die zich in eerste instantie niet officieel aandienende als vredesdelegatie, maar zich pas later als zodanig ontpopte, was naar het CPN-oordeel van een redelijk zwaar kaliber. Er maakten 2 functionarissen van het Bureau Buitenland van het CC/CPSU en een Sowjet-vakbondsfunctionaresse deel van uit.

De gasten werden dan ook - met gepast eerbetoon - door een aantal CPN-prominenten ontvangen en begeleid op hun tocht door het land. Zij werden in de gelegenheid gesteld van gedachten te wisselen met vertegenwoordigers van allerlei maatschappelijke en kerkelijke groeperingen alsmede met plaatselijke anti-kernwapencomite's. Tevens werden gesprekken gevoerd met vakbondsfunctionarissen, o.w. de voorzitter van de Voedingsbond FNV en leden van de commissie voor Vrede, Veiligheid en Defensie ^{*)}

*) Deze commissie - bestaande uit 5 personen, van wie er 3 als communist bekend staan - werd in 1979 door de ABOP in het leven geroepen op voorstel van de afdeling Amsterdam van deze bond, waarvan de meeste bestuurders eveneens CPN-leden zijn.

van de ABOP (FNV) alsmede met vertegenwoordigers van Nederlandse universiteiten en van het Nederlands Instituut voor vredesvraagstukken. Tijdens de verschillende manifestaties, die de gasten bezochten, was een steeds terugkerend gespreksthema de rol van de kleine landen, de vakbeweging en de kerken in de vredesstrijd. In het kielzog van Moskou moedigt de CPN dan ook bilaterale contacten aan tussen kleine NAVO- en WP-landen en laat zij geen middel onbenut om zowel de kerken als de vakbeweging ertoe over te halen zich duidelijk tegen de NAVO-plannen tot modernisering van het kernwapenarsenaal op te stellen.

Tijdens alle gesprekken en manifestaties, waaraan de Sowjet-gasten deelnamen, speelde de CPN een bemiddelende, voorbereidende en vaak leidende rol. De delegatieleden konden zodoende contacten leggen met vakbondsfunctionarissen uit die sectoren van de vakbeweging waarin de CPN reeds veel invloed heeft weten te verwerven. Deze functionarissen, in de meeste gevallen zelf CPN-lid, konden dan ook vrijelijk getuigen van hun streven de vakbeweging nauwer bij "de vredesstrijd" te betrekken, een proces dat door de delegatieleden in hoge mate werd gewaardeerd en aangemoedigd. *)

N.-bulletin 11-11-80

Nog geen maand na het vertrek van de Sowjetrussische delegatie - op 22 en 23 november jl., - organiseerde het Samenwerkingsverband in Amsterdam een Internationaal Forum tegen de kernbewapening onder het motto: "Wat kunnen WIJ doen tegen de kernwapenwedloop", een forum, bedoeld voor onderling overleg tussen die Europese landen, welke niet rechtstreeks bij de SALT-onderhandelingen betrokken zijn. Dit forum

*) Interessant in dit verband is, dat de CPN-leden in de vredescommissie van de ABOP pogingen in het werk stellen om deze bond tot een duidelijke standpuntbepaling op het punt van de vredesproblematiek te verleiden. Het doel van de CPN is om uiteindelijk deze discussie in de FNV als geheel te introduceren.

haakte in op wat momenteel het belangrijkste thema voor de CPN in de vredesstrijd is, nl. de initiërende rol van kleine landen zoals Nederland in het ontwapeningsproces. De voorbereiding was wederom in handen van het Samenwerkingsverband, en opnieuw was het J.F. WOLFF, CPN-Tweede Kamerlid en CPN-vredesbewegingverantwoordelijke, die de contacten legde met de Oosteuropese vertegenwoordigingen h.t.l. om een soepele organisatie mogelijk te maken en de uitnodiging van de Oosteuropese deelnemers voor te bereiden. Het spreekt vanzelf dat de CPSU ter stimulering van de Oosteuropese deelneming aan het forum achter de Oosteuropese schermen een duit in het zakje heeft gedaan.

FORUM

Consultatieve bijeenkomst over de mogelijkheden voor de Europese staten, die niet nucleaire betrokken zijn bij de SALT-onderhandelingen, om op eigen verzoek en veiligheid te bevestigen en het internationale niveau te verbeteren.

wat kunnen **Wij** doen tegen de kernwapenwedloop?

22 november 1980
Sonesta Koepelzaal Kattégat 1 Amsterdam

Samenwerkingsverband Stop de neutronenbom - Stop de kernwapenwedloop
Walraven van Hallweg 17, 1063 TB Amsterdam tel. 020-113342
Postgiro 453234 i.n.v. H. van der Velde, Kanaalstraat 13, 1054 WX Amsterdam

Haar betrokkenheid werd zichtbaar door de deelname van de CPSU-functionaris A.D. P , die ook deel uitmaakte van de eerdergenoemde Sowjet-vredesdelegatie. Merkwaardig anderzijds in het licht van de genemoreerde forum-doelstelling, omdat de Sowjet-Unie immers zelf SALT-partner is. Even opvallend was in dit verband trouwens de aanwezigheid van een drietal Sowjetrussische "verslaggevers" bij het forum.

Voor deze manifestatie waren verder wetenschappers, kerkelijke leiders, militairen en vertegenwoordigers van politieke partijen uitgenodigd. Wat Nederland betreft mag de CPN in dit verband zeker van een geslaagde opzet spreken. Het is nl. voor het eerst, dat het de CPN lukte een zo breed samengesteld gezelschap bijeen te brengen: er waren hoogleraren,

prominente parlementsleden - w.o. enkele defensiespecialisten - en belangrijke functionarissen uit de kerkelijke vredesbeweging.

Het merendeel van de overige Nederlandse deelnemers - inclusief J. B. , de voorzitter van het praesidium - bestond uit CPN-ers dan wel uit functionarissen van door de partij gedomineerde organisaties. De delegaties uit andere Westeuropese landen, waren doorgaans CP-delegaties "op niveau", waaraan enkele sympathisanten waren toegevoegd. Dit, gevoegd bij het feit dat alle Oost-Europeanen door de regerende CP-en waren afgevaardigd leidde ertoe dat op het forum een eensgezindheid ontstond die niet gericht was op wederzijdse ontwapening, maar uitsluitend op éézijdige westerse stappen en met name op het voorbeeld dat Nederland daarbij zou kunnen geven.

Beter dan ooit tevoren is de CPN er met dit forum in geslaagd via de maskerade van haar Samenwerkingsverband prominente niet-communisten ertoe te verleiden met hun aanwezigheid aan dit klassiek-communistische mantelgebeuren luister en gezag te verlenen. Daarnaast liet dit forum zien hoe indringend de Sowjet-Unie nog steeds tracht in te spelen op de politieke besluitvorming in ons land.

- - -

DE CPN EN DE PROGRESSIEVE MEERDERHEID

Het verkiezingsdebatte voor de CPN in 1977 toonde voor de partij de noodzaak aan een andere koers te gaan varen. Op het 26e partijcongres in januari 1978 werd hiertoe de politiek van de "nieuwe coalitie" gelanceerd. Deze politiek had ten doel "via massabewegingen, dwars door politieke en maatschappelijke scheidslijnen heen", invloed op het parlement uit te oefenen. Hoewel successen in het vlak van de massabeweging - vooral bij de "strijd" voor de vrede en voor het behoud van de sociale verworvenheden - de CPN in het afgelopen jaar niet mochten worden ontzegd, moet nog afgewacht worden, of zij dit straks ook politiek (coalitietmatig) hard zal weten te maken. De grootste winst voor de CPN lag wat de voorbije periode betreft wel in de vestiging van een democratisch imago, dat men steeds verder tracht op te poetsen en waarop constant de nadruk wordt gelegd.

Sedert het 27e partijcongres van juni 1980 - ongeveer een jaar voor de Tweede-Kamer-verkiezingen dus - wordt de "nieuwe coalitie"-politiek bij voorkeur aangeduid als streven naar progressieve meerderheidsvorming: dus de "nieuwe coalitie" ook in het parlement.

Het standpunt van de partijleiding m.b.t. het progressieve meerderheidsideaal is sedertdien niet veranderd. De progressieve meerderheid zou volgens de visie van de partijleiding bij de komende verkiezingen tot stand moeten komen als parlementair antwoord op de brede massabewegingen en de progressieve krachten in de maatschappij. Versterking van de CPN - ook in electoraal opzicht - zou een garantie zijn voor de versterking van de kans op een progressieve coalitie.

Dat de CPN er alles aan gelegen is om de progressieve maatschappelijke en politieke krachten op één lijn te krijgen blijkt uit de bijzondere activiteit die de partij sinds haar jongste congres aan de dag legt bij het organiseren van en/of deelnemen aan een keur van activiteiten. Zo nam de CPN deel aan het congres over "linkse samenwerking" (31/5 - 1/6) en aan een "ontspanningsdebat" (16/11) in "De Populier" te Amsterdam, waar men met verschillende progressieve partijen van gedachten wisselde. Zelf organiseerde de CPN een IPSO-conferentie over "Bewapening en werkgelegenheid (6 en 7/9) en het Waarheidsfestival (21/9) en met inschakeling

van "haar" vredesbeweging een internationaal forum tegen de kernwapenwedloop (22 en 23/11; zie blz. 9). Voorts begeleidden functionarissen van de CPN - zoals wij eveneens zagen - een Sowjet-vredesdelegatie op een tournee door ons land (20 tot 27/10) langs een breed scala van groeperingen en organisaties.

In het vlak van de sociaal-economische politiek zorgde de partij er voor, dat - samen met een aantal progressieve geestverwanten van niet-communistische huize - vlak na Prinsjesdag een "sociaal-appèl" werd gelanceerd (20/9) en deed zij vervolgens een "werkprogram" (2/10) van de Tweede Kamerfractie het licht zien in antwoord op de miljoenennota. In het verlengde van het "Sociaal Appèl" vond op 29/11 een werkcongres plaats over een alternatief sociaal-economisch beleid, samen ook weer met enkele, de progressieve coalitie welgezinde personen uit kringen van de PvdA en de FNV.

Al deze activiteiten hadden (en hebben) ten doel op een zo breed mogelijke basis medestanders te vinden voor de standpunten van de CPN en aan te tonen, dat deze standpunten aansluiten bij de politieke lijn van de andere progressieve partijen. Hierbij is uiteraard ook de partijkrant "De Waarheid" als ondersteuningsorgaan ingeschakeld. De inleveringsbereidheid van de heer G (IB/FNV) werd in een artikelenreeks opnieuw fors gehekelde. Vervolgens verscheen (en verschijnt nog steeds) een reeks interviews met voor de progressieve coalitie geporteerde PvdA-ers en PSP-ers waarin ruim aandacht aan hun standpunten m.b.t. een linkse coalitie wordt besteed. Voorts laat "De Waarheid" niet na om over ieder overleg met PPR en PSP in het kader van de progressieve meerderheidsvorming met nogal overtrokken optimisme te berichten.

In haar optimistische toekomstvisie weet de CPN-leiding zich overigens gesterkt door de uitslag van een NIPO/VARA-enquête naar het stemgedrag, indien nú verkiezingen voor de Tweede Kamer gehouden zouden worden. Het resultaat was aldus:

Partij	huidig zetelaant.	zetelaant.vlgs enquête	winst/verlies
CPN	2	6	+ 4
PSP	1	3	+ 2
PPR	3	2	- 1
PvdA	53	44	- 9
D'66	8	23	+ 15
CDA	49	46	- 3
VVD	28	22	- 6
DS'70	1	0	- 1
BP	1	0	- 1
SGP	3	3	0
GPV	1	1	0

Hoewel blij verrast, acht de partijleiding deze prognose geen toeval: zo verklaarde CPN-Tweede Kamerfractievoorzitter Marcus BAKKER voor de VARA-microfoon in een reactie op het enquêteresultaat, dat z.i. vooral de strijd voor handhaving van de koopkracht en de werkgelegenheid en tegen kernwapens de mensen aanspreekt. Anderzijds waarschuwde het partijdagblad echter ook weer tegen al te groot optimisme: er zou nog een lange strijd wachten tegen het rond de verkiezingen gebruikelijke "rechtse media-geweld". Toch zou de progressieve meerderheid kans van slagen hebben. Het partijdagblad onderscheidde overigens twee meerderheden: een absolute meerderheid, inclusief D'66 (78 zetels) en een coalitie zonder die partij - welke duidelijk de voorkeur van de CPN geniet - die een "reële kans op een parlementaire meerderheid" zou hebben. Volgens de enquête zou deze combinatie echter slechts 55 zetels behalen. Aan uitspraken van vooraanstaande progressieve Tweede-Kamerleden, die samenwerking met de CPN "moeilijk" en "nauwelijks denkbaar" noemden ging het blad - geconditioneerd door progressieve dwangneurose - geheel voorbij.

De partijleiding blijft echter op het belang van CPN-deelname aan een progressieve combinatie hameren. Hoewel men een ministerspost als onhaalbaar lijkt te beschouwen, verklaart men herhaaldelijk en met grote nadruk dat men wil "meepraten, invloed uitoefenen". De CPN zou een factor zijn waarmee terdege rekening gehouden zou moeten worden. Een pure ge-doogrol wordt door de CPN dan ook resoluut van de hand gewezen.

Tijdens de partijbestuursvergadering van 9 november jl. is Marcus BAKKER aangewezen om bij de komende verkiezingen voor de Tweede Kamer in mei '81 in alle kieskringen de kandidatenlijst van de CPN aan te voeren. Hiermee beschouwt de CPN, naar mag worden aangenomen, de verkiezingsstrijd als geopend. Zoals altijd zal de CPN zich in haar verkiezingscampagne richten op een aantal actuele thema's, die appeleren aan in brede kring levende gevoelens van onrust.

- - -

DISSIDENTENBERAAD IN WITMARSUM

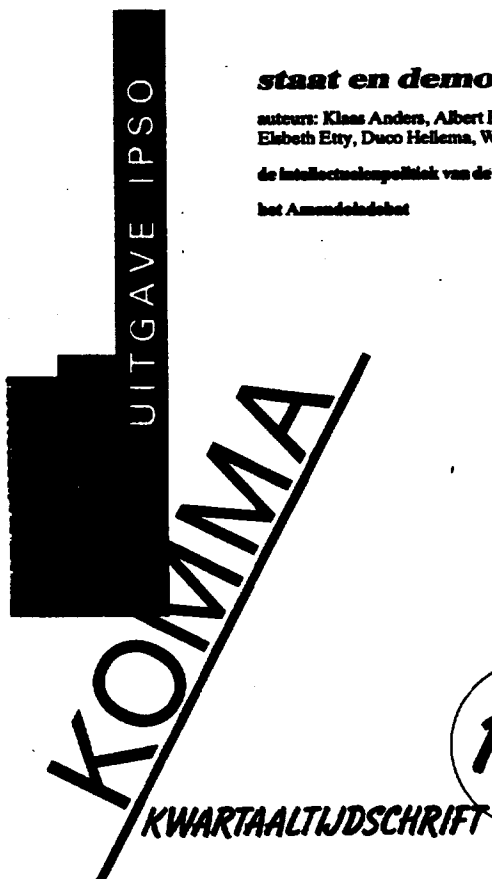
Wat de opstelling van de partijleiding betreft ten aanzien van de verkiezingen in 1981 bestaat binnen de CPN en tot op zekere hoogte ook binnen het partijbestuur enige verdeeldheid. Enkelen zien de door de partij nagestreefde "progressieve meerderheidsvorming" niet zo zitten. Aan de verdeeldheid hierover wordt o.a. voedsel gegeven door een aantal kritische partijgenoten, werkzaam in de zgn. "zachte sector" en met name in de universitaire wereld. Deze partijgenoten keerden zich in de loop van de laatste twee jaren in bepaalde kwesties al tegen de stellingname van de partij door het verzamelen van handtekeningen en het publiceren van oproepen. De kroon spanden deze "dwarsliggers" evenwel, toen zij - op initiatief van enkelen hunner - in augustus te Witmarsum (Fr.) nota bene een conferentie belegden, om te discussiëren over de onvrede (hùn onvrede?) met de huidige stand van zaken in de CPN. Op deze conferentie, waaraan zo'n veertig dissidenten deelnamen, kwam vooral de interne partijdemocratie ter sprake. Gelaakt werden in verband daarmee ook de organisatiestructuur en de theorieontwikkeling in de partij. Omdat de dissidenten - blijkbaar met enige verbazing - geconstateerd hadden, dat de huidige CPN-leiding de ideologie (theorie) van het "marxisme-leninisme" huldigt, hechten zij weinig waarde aan de CPN-"liefdesverklaringen aan het pluralisme", waar met name de coalitiepolitiek bol van staat. Daar het de partij verder ontbreekt aan een uitgewerkte strategie, vinden de critici dat alle andere partijen voor honderd procent gelijk hebben, "als ze niet met de CPN in zee willen", een in CPN-kringen voorwaar opmerkelijk geluid!

Ook brachten de dwarsliggers in Witmarsum naar voren, dat de door hen beoogde democratisering van de partij via discussies in "Komma" ^{*)} en binnen "IPSO" ^{**)} niet afdoende is.

*) Komma - Een sedert kort door IPSO uitgegeven kwartaalperiodiek, dat als discussieplatform wil bijdragen tot verdere ontwikkeling van de theorie en de strategie van de socialistische beweging in Nederland.

**) IPSO - Instituut voor Politiek en Sociaal Onderzoek, het wetenschappelijk bureau van de CPN.

Ze zijn bang, dat IPSO en Komma volgens de opzet van de CPN-leiding alleen zullen mogen functioneren als een soort "zandbakmodel": "een speeltuin voor kritische krachten van de partij", of - anders gezegd - als een "IPSO-burcht", waarin de opposanten worden opgesloten. Daarom hebben de dissidenten besloten activiteiten te ontwikkelen op regionaal niveau. Dit zou dan moeten worden gecoördineerd door een contactgroep, waarin dezelfde personen zitting hebben, die bij de voorbereiding van deze conferentie reeds als contactpersoon fungeerden. Wel werd door hen uitdrukkelijk gestipuleerd, dat het niet de bedoeling is om een fractie of oppositie binnen de partij te vormen.

staat en democratie

auteurs: Klaas Anders, Albert Benschop,
Elisbeth Etty, Duco Hellema, Wim Peck

de intellectuele politiek van de PCF

het Amendementebat

Niettemin mag wel worden gesteld, dat het organiseren van een conferentie buiten voorkennis van de partij en niet in partijverband, op zichzelf al geldt als fractievorming en dus binnen een CP als een doodzonde. Kennelijk waren de opposanten zich hiervan bewust.

In dit licht moeten dan ook enkele uitnodigingen tot deelneming aan de conferentie worden gezien, zoals die aan de aan het IPSO verbonden "partijgenoot" Rob M : zo wilde men zich voorlopig blijkbaar vrijwaren tegen het ingrijpen der CPN-inquisitie.

Overigens dringt zich de conclusie op, dat de meeste dissidenten - veelal niet langer dan enkele jaren CPN-lid - zich pas geleidelijk bewust zijn geworden van de ideologische en organisatorische kenmerken van een communistische, d.w.z. van een marxistisch-leninistische partij als de CPN; met name hun misvatting over de aard van het democratisch centralisme vloeit daaruit voort.

Al met al moet dit voor de CPN-leiding en voor de hele partij toch wel een erg onaangename ontwikkeling zijn. Maar juist het feit, dat de CPN met het oog op haar coalitie-dogma het imago van een open partij moet cultiveren, beperkt voorlopig de armslag van de leiding bij het reageren op de acties der dissidenten en noopt haar erg behoedzaam te werk te gaan.

Voorshands lijkt de partijleiding te streven naar een betere positie binnen de dissidentenbeweging door daarin te "infiltreren" met een aantal (trouwe) partijgenoten om zodoende eventuele verdere ongewenste ontwikkelingen daarin vroegtijdig te kunnen onderkennen. Tevens wil de partijleiding op deze manier trachten een wig te drijven binnen deze oppositie, opdat in ieder geval de groep "diehards" beperkt blijft.

Zeker is wel dat de partijtop het dissidente optreden slechts node gedooft: vóór de verkiezingen van voorjaar '81 zou een "afrekening" in elk geval slecht gelegen komen!

= = =

III. MINDERHEDEN - ACTIVISME - TERRORISME

DE IRA

De laatste jaren wordt ook ons land in toenemende mate geconfronteerd met gewelddadige activiteiten van Ierse terroristische organisaties tegen Britse doelen op het vasteland van West-Europa. De voornaamste oorzaken hiervan zijn, dat de Britse en Ierse autoriteiten het Ierse terrorisme redelijk onder controle hebben kunnen krijgen, terwijl een verscherpte wetgeving het tevens mogelijk heeft gemaakt om al in een zeer vroeg stadium te kunnen optreden tegen personen, die er van verdacht worden lid te zijn van een (verboden) terroristische groepering.

Dese factoren zijn met name voor de Provisional Irish Republican Army, (PIRA) aanleiding geweest om althans een deel van haar activiteiten te verplaatsen naar het continent, waar leden van het Britse diplomatieke corps en Britse militairen het voornaamste doelwit vormen. In het navolgende overzicht zal een toelichting worden gegeven over de achtergronden van de "Ierse kwestie" en het daarmee gepaard gaande terroristische geweld.

Achtergronden

De Irish Republican Army is een van de sterkste en meest militante organisaties, die een actieve en gewelddadige rol spelen in wat wel de "Ierse Kwestie" wordt genoemd.

Het ontstaan en de oorzaken van deze "Ierse Kwestie" zijn in grote lijnen tot twee kernpunten terug te brengen, t.w.

1. het feit dat de Ierse revolutie nog niet is voltooid en de daarmee gepaard gaande scheiding tussen de Ierse Republiek en Noord Ierland.
2. de politieke, economische en sociale achterstelling van het rooms-katholieke volksdeel in Noord Ierland.

Hierbij moet men in het oog houden, dat waar zo vaak gesproken wordt van een strijd tussen katholieken en protestanten, deze termen in Ierland in wezen niet in de eerste plaats een religieuze betekenis hebben, maar veeleer de socio-culturele groeperingen aanduiden.

De Ierse katholieken zijn de nakomelingen van de oorspronkelijke Keltische bevolking van het eiland. De protestanten stammen af van de Engelse en Schotse kolonisten, die zich in de loop der eeuwen meester hebben kunnen maken van de Ierse grond en de oorspronkelijke bewoners een inferieure rol oplegden.

Zijn de tegenwoordige wederzijdse grieven er misschien niet zo gemakkelijk uit af te leiden dit historisch proces is niettemin de achterliggende reden voor de vijandschap tussen de beide bevolkingsgroepen.

Nadat in 1155 de Engelse koning HENDRIK II van paus HADRIANUS IV de titel "Heer van Ierland" had ontvangen, trachtte de ene Engelse vorst na de andere het eiland te bezetten. Eerst in het midden van de 17e eeuw wist CROMWELL in een niets ontziende veldtocht Ierland te onderwerpen. Ierse grondbezitters werden gedood of verdreven en Britse landlords namen hun plaatsen in.

Onder invloed van de Amerikaanse vrijheidsoorlog en de Verlichting in Europa kwam de Engelse regering in 1779 ertoe de (katholieke) bezitlozen in Ierland toezeggingen te doen. Deze toezeggingen hadden echter tot gevolg dat de Ieren zich nog meer dan voorheen bewust werden van hun ten achterstelling en zich voor het eerst georganiseerd gingen bezighouden met het plegen van gewelddaden tegen de Britse overheersers.

Intussen was de Ierse bevolking door emigratie en hongerdood aanzienlijk in getal achteruit gegaan. In 1846 waren er 8,2 miljoen Ieren. Dit aantal was in 1915 teruggelopen tot + 4,5 miljoen.

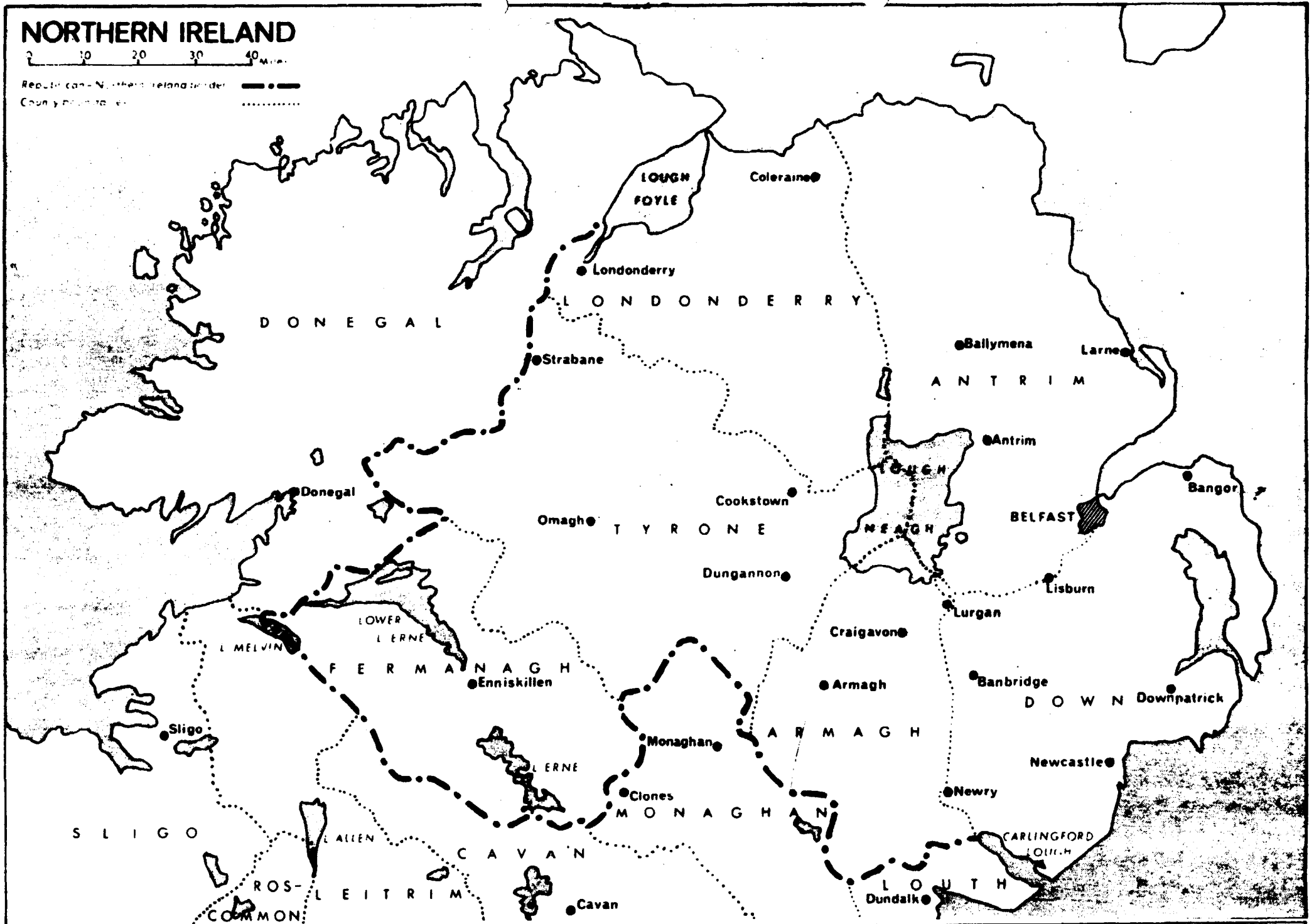
Door geëmigreerde katholieke Ieren werd in 1857 in de Verenigde Staten de "Bond van Fenians" opgericht. Het streven van de Fenians was om een volledige scheiding tussen Engeland en Ierland te bewerkstelligen en een onafhankelijke Ierse republiek te stichten. In Ierland zelf kwam in dezelfde periode de "Home Rule" beweging op, die de vestiging van een Iers parlement met beperkt zelfbestuur nastreefde en die er tenslotte in slaagde om de Anglicaanse kerk haar status van staatskerk te ontnemen, zodat katholieken en protestanten althans op godsdienstig gebied gelijkgesteld werden. De aanhangers van de "Home Rule" beweging verenigden zich na enige tijd in de Nationalistische Partij, die zeer nauwe betrekkingen ging onderhouden met de Fenians.

In deze jaren werd ook de Unionistische Partij opgericht, die de overgrote meerderheid van de protestanten in zich wist te verenigen. Deze

NORTHERN IRELAND

0 10 20 30 40 Miles

Republic-Northern Ireland border: - · - · -
County boundaries: · · · · ·

partij verzette zich tegen iedere vorm van Ierse zelfstandigheid en wilde dat Ierland een integraal deel zou blijven van het Britse Koninkrijk. Het voornaamste steunpunt van de Unionistische Partij lag in de Noord-Oostelijke graafschappen van Ierland. De Unionisten protesteerden hevig tegen de inmiddels tot stand gekomen Home Rule Act, die de Ieren een beperkte vorm van zelfbestuur toestond, en vormden in 1913 een gewapende macht, de Ulster Volunteer Force.

Aan nationalistische zijde werden in de loop der jaren eveneens nieuwe organisaties opgericht. Voorop "Sinn Fein" (Alleen Wijzelf), die niets wilde weten van het beperkte zelfbestuur dat de Engelse premier GLADSTONE in het vooruitzicht stelde, maar een onverdeelde onafhankelijke Ierse staat wilde vestigen. Deze en andere katholieke groeperingen organiseerden in antwoord op het protestantse burgerleger op hun beurt privé strijdmachten. Tijdens de Paas-opstand in 1916 werkten deze gewapende eenheden samen onder de naam Irish Volunteers en uit deze samenwerkingsvorm is tenslotte in datzelfde jaar de IRA voortgekomen.

Intussen was wel duidelijk geworden, dat Engeland de onafhankelijkheid van het Zuidelijk deel van Ierland niet zou kunnen tegenhouden. Vele protestanten trokken dan ook naar het Noorden.

De "Sinn Fein", die in 1918 bij de Britse parlementsverkiezingen het merendeel van de Ierse zetels behaalde, nam geen zitting in deze vertegenwoordiging, maar riep een eigen parlement - Dail Eirean - bijeen, dat een jaar later werd geïnstalleerd. Een Iers kabinet werd gevormd onder leiding van Eamon De VALERA, waarbij bepaald werd dat de IRA onder het bewind van de regering zou komen.

Na de tweedeling van Ierland in 1920 (Zuid Ierland kreeg de dominion-status), werd de Ulster Volunteer Force in het Noorden door de Britten officieel erkend en bewapend. De Volunteers werden verdeeld in twee klassen, de "A-Specials", die een jaar later werden omgevormd tot de "Royal Ulster Constabulary" (RUC) en de "B-Specials" (reserve-politie) die tot 1969 bleven bestaan.

Een deel van de IRA accepteerde echter de scheiding tussen Noord en Zuid niet en bleef ondergronds actief met steun van Ieren in de Verenigde Staten. De groep die een politieke in plaats van een gewelddadige oplossing bepleitte, verliet in 1921 met De VALERA de "Sinn Fein" en stichtte vijf jaar later een eigen politieke partij, de "Fianna Fail".

Eveneens in 1921 werd ten voordele van het protestantse volksdeel in Noord Ierland het kiesstelsel van de evenredige vertegenwoordiging afgeschaft. De politieke achterstelling van katholieken in Noord Ierland was hierdoor een feit geworden. Ongeregeldheden en rellen noopten de Noordierse regering in 1922 tot het uitvaardigen van de Special Powers Act, een nog steeds van kracht zijnde wet, die de Minister van Binnenlandse Zaken vergaande bevoegdheden geeft op het gebied van de openbare orde.

De gewelddadige activiteiten van de IRA werden vanaf die periode naar Noord-Ierland verlegd en vanaf de jaren dertig ook tot Engeland uitgebreid. Bomaanslagen op electriciteitscentrales, spoorwegstations, politiebureaus, maar ook op bioscopen en warenhuizen in vele delen van het Verenigd Koninkrijk waren aan de orde van de dag.

De IRA, die door middel van deze aanslagen de verhouding tussen Groot Brittannië en Zuid-Ierland meende te kunnen vertroebelen, zag deze poging door het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog mislukken.

Na de oorlog hoopten de Britse en Ierse autoriteiten dat de IRA haar activiteiten zou staken, maar deze hoop bleek ongegrond. Vooral in de periode 1956 - 1962 was de IRA zeer actief in Noord Ierland. Daar echter geen steun werd verkregen van de kant van de bevolking en bovendien de Ierse regering de mogelijkheid kreeg om verdachte personen zonder vorm van proces te interneren, werd deze campagne een mislukking.

De IRA leek een aflopende zaak, slechts in leven gehouden door romantici, die nationalistische idealen nastreefden, maar geen aansluiting konden vinden bij de gedachtenwereld van een nieuwe generatie Ieren. In het midden van de zestiger jaren was de IRA niet meer dan een folkloristische aangelegenheid.

Aan het eind van het voorlaatste decennium gingen jongeren, vooral studenten, zich echter in steeds sterker mate met de situatie in Noord-Ierland bezighouden. Wederom kwam het tot botsingen tussen katholieken en protestanten.

In augustus 1969 kwam het tot een gewelddadig hoogtepunt, toen aanhangers van dominee Ian PAISLEY een progrom uitvoerden in de Katholieke wijken van Belfast. Rooms-katholieken verjoegen op hun beurt enige tijd later protestantse bewoners uit hun straten. In de daaropvolgende strijd gingen honderden woningen in vlammen op en alleen al in Belfast werden in die dagen tientallen mensen gedood en honderden gewond.

Voor de Britse regering vormden deze gebeurtenissen aanleiding om legereenheden naar Noord-Ierland te sturen. Ondanks de aanwezigheid van Britse troepen escaleerde de situatie in Noord-Ierland. Een gewelddadig hoogtepunt vormden de gebeurtenissen op 30 januari 1972, Bloody Sunday, toen 13 katholieke Noordieren tijdens onlusten het leven verloren. Enige maanden later werd het Noordierse parlement ontbonden en kwam Ulster onder "direct rule" van het Verenigd Koninkrijk.

De steeds weer opblaaiende gevechten en executies van soms willekeurige personen, vormden de beslissende aanleiding voor een breuk binnen de IRA en binnen de republikeinse beweging.

De IRA en de met haar verbonden "Sinn Fein" hadden nimmer berust in een definitieve verdeling van Ierland. Zij bleven de hereniging nastreven met geweldscampagnes in Engeland en Noord-Ierland. In het najaar van 1969 bracht een bezinning op de strategie de leiding van de republikeinse beweging tot de overtuiging, dat sociale agitatie de voorrang moest hebben boven militaire acties. Op deze wijze dacht men de steun van de protestantse arbeidersmassa in het Noorden te verwerven, waarna niets de vestiging van een verenigde (socialistische) Ierse republiek meer in de weg zou staan. Weliswaar zou de IRA een strijdorganisatie moeten blijven, maar de te voeren strijd zou allereerst gaan tegen het Britse en Ierse kapitalisme. Dit standpunt betekende, dat de strijd tegen de Britten zou worden ingebed in de klassenstrijd.

Tijdens de jaarlijkse IRA-conventie kon de leiding nauwelijks de vereiste 2/3 meerderheid voor haar nieuwe koers bijeenbrengen.

Het Sinn Fein-congres keurde hem af. Het gevolg was een formele breuk en sindsdien bestaan er dan ook twee IRA's en twee Sinn Fein's: de Official IRA, die volgens de nieuwe koers opereert, en de groepering van de Provisionals (PIRA), die het gebruik van gewelddadige methoden vooropstelt.

De Official IRA heeft - nauwelijks verrassend - de steun gekregen van enkele linkse partijen, waaronder de numeriek en qua invloed onbetekenende Ierse Communistische Partij. Dit, en het voortdurend hameren op de noodzaak van de klassenstrijd heeft de "Officials" de reputatie bezorgd Marxistisch te zijn. De "Provisionals" zouden dan meer "rechts" zijn. Het is echter wel zeker dat deze etiketten de werkelijkheid niet helemaal dekken.

De plannen van de Official Sinn Fein en de OIRA om voortaan aan de verkiezingen deel te nemen, worden door de "Provisionals" beschouwd als een de facto erkenning van de tweedeling. Vele revolutionaire socialistten kozen hierdoor de zijde van de Provisional Sinn Fein en de PIRA, terwijl ook de trotskistische Saor Eire zich aan hun zijde schaarde.

De "Provisionals" in de Sinn Fein en de IRA geven dus de nationale kwestie en de strijd tegen het Britse bezettingsleger voorrang boven de klassenstrijd en zijn bereid om gebruik te maken van ieder denkbaar middel dat naar hun overtuiging tot de overwinning kan leiden.

De Official Sinn Fein was inmiddels een steeds gematigder, hervormingsgezinde partij geworden. Zij speelde niet in op de harder wordende confrontatie in Noord-Ierland. De partij liet haar republikeinse idealen steeds meer varen en werkte nauw samen met de Ierse Communistische Partij.

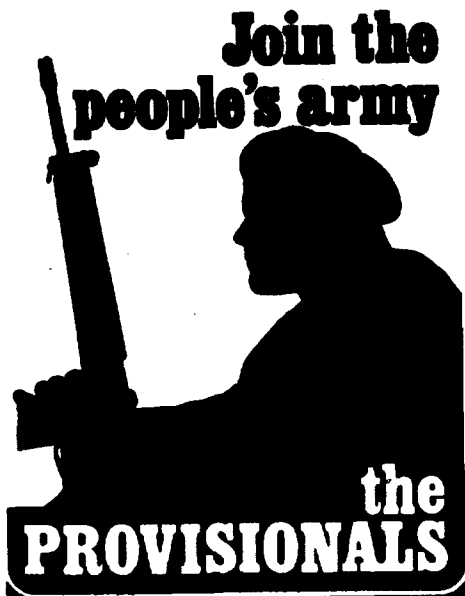
In 1974 leidde dit tot het uittreden van het meest strijdvaardige deel van de partij. De uitgetreden leden richtten de "Irish Republican Socialist Party (IRSP)" op. Ondanks aanvallen van wat er nog over was van de "Official Sinn Fein" en de "Official IRA", die de IRSP als een verradersklik beschouwden, wist deze partij vrij snel een hechte organisatie op te bouwen. De "Official Sinn Fein" zou enige tijd later haar naam wijzigen in "Sinn Fein The Worker's Party".

De IRSP koppelt de strijd voor een onafhankelijke en onverdeelde Ierse republiek aan het ideaal van een socialistisch Ierland. Getrouw aan de Ierse tradities richtte ook de IRSP in korte tijd een eigen leger-tje op, de "Irish National Liberation Army" (INLA).

De INLA kreeg al spoedig bekendheid vanwege de door haar uitgevoerde overvallen en aanslagen op posttreinen. Ook de moordaanslag op het parlementslid NI , door middel van een bom in de garage van de Britse parlamentsgebouwen wordt aan de INLA toegeschreven.

Werkwijze en organisatie van de PIRA

Tot 1977 was de organisatie van de PIRA te vergelijken met die van een normaal leger, hoewel uiteraard veel kleinschaliger. De PIRA bestond uit brigades, bataljons en compagnies. Acties werden veelal uitgevoerd door kleine zg. "active service units", die soms opereerden onder alianten zoals "Irish Freedom Fighters" of "South Armagh Republican Action Force".

In 1977 werd de PIRA gereorganiseerd. De traditionele commandolijn werd vervangen door een structuur waarin kleine cellen of units, ook wel hitteams genoemd, onder leiding van de "Provisionals Northern Command" opereerden. Vanuit beveiligingsoogpunt bezien was dit een verstandige wijziging. Tot op heden is erg weinig bekend geworden over de werkwijze van deze cellen; uit aanslagen op het vasteland

van Europa kon geconcludeerd worden dat de cellen vrijwel autonoom opereren: slechts voor logistieke support wordt gebruik gemaakt van niet-celleden. Hierbij moet in de eerste plaats gedacht worden aan Ieren die zich reeds op het vasteland gevestigd hebben.

Een aantal punten bemoeilijkt het tijdig onderkennen van PIRA-acties op het vasteland van Europa:

- Ieren zijn niet visumplichtig (EEG-land);
- de stroom werkzoekende Ieren naar het vasteland is erg groot.
Alleen al in Nederland wonen een paar duizend Ieren;
- leden van een PIRA-cel reizen naar alle waarschijnlijkheid afzonderlijk en ongewapend naar het land van bestemming.

Waarschijnlijk wordt een PIRA-cel na één of meerdere acties te hebben uitgevoerd, ontbonden. De ex-leden kunnen dan afzonderlijk steunverlenende activiteiten blijven verrichten ten behoeve van andere PIRA-cellen.

De enige mogelijkheid om acties van PIRA-zijde te voorkomen lijkt - buiten toevalstreffers - gezocht te moeten worden in het tijdig onderkennen van supportverlenende personen.

Iers terrorisme en Nederland

Zoals in de inleiding reeds werd gesteld, is de Nederlandse overheid reeds enige malen geconfronteerd met activiteiten van het Ierse Republikeinse Leger.

Aanvankelijk speelden de activiteiten van Ierse terroristen in Nederland zich voornamelijk af in de criminele sfeer. Nederlandse onderwereldfiguren werden aangezocht om als tussenpersoon voor illegale wapentransacties te fungeren. Aan het eind van de jaren zeventig kregen de acties van met name de PIRA een steeds meer politiek karakter en de verantwoordelijkheid voor gepleegde aanslagen werd door deze groepering via de nieuwsmedia geclaimd.

Hieronder volgt een kort chronologisch overzicht van een aantal in Nederland geconstateerde incidenten waar Ierse terroristen bij betrokken waren. Daarna zal iets meer uitgebreid ingegaan worden op enkele recente gebeurtenissen.

- In 1971 werd op de luchthaven Schiphol een uit Tsjechoslowakije afkomstige clandestiene zending wapens onderschept, die ten behoeve van de IRA naar de Ierse Republiek vervoerd zou moeten worden;
- Enige tijd na deze gebeurtenis werd een brandbom gegooid in het kantoor van de Britse luchtvaartmaatschappij BEA te Amsterdam. Hoewel deze actie niet door de IRA werd opgeëist, betreft het hier mogelijk een wraakactie naar aanleiding van bovengenoemde onderschepping;
- In 1972 werden aanwijzingen verkregen, dat Nederlandse kustvaarders betrokken zouden zijn bij het illegale vervoer van wapens vanuit Lybië naar Ierland;

- In 1973 werd in de Rotterdamse haven een vanuit Hamburg naar Ierland verstuurde clandestiene wapenzending onderschept;
- In hetzelfde jaar waren twee Nederlanders betrokken bij de vervaardiging en het vervoer van explosief materiaal naar West Duitsland. De Nederlanders waren hiervoor gerecruteerd door het IRA-lid Jimmy Mc C . De bommen werden bij het hoofdkwartier van het Britse Rijnleger te Mönchengladbach tot ontploffing gebracht. De Nederlanders werden door een West-Duitse en Nederlandse rechtbank veroordeeld tot 2 jaar + 10 maanden respectievelijk 1 jaar gevangenisstraf;
- In 1975 haalde de ontvoering en gijzeling van Dr. Tiede HERREMA de voorpagina's van de wereldpers. Dr. HERREMA werd ontvoerd door Eddy C. en Marion C om de vrijlating van PIRA voorvrouw Rose D bij de Ierse overheid af te dwingen. Na een gijzeling van 36 dagen werd Dr. HERREMA tenslotte door de Ierse politie bevrijd;
- Begin 1978 werd een moordaanslag gepleegd op de Britse ambassadeur Sir Richard SYKES te Den Haag. Sir Richard werd bij het verlaten van zijn woning door twee onbekenden doodgeschoten. Bij de schietpartij verloor ook zijn Nederlandse huisbediende het leven. Hoewel door getuigen redelijke signalementen geleverd werden, is het nog niet gelukt de daders te arresteren.

Op 16 februari 1980 werd kolonel Marc C , stafofficier bij het 1e Britse Rijnleger, bij het verlaten van zijn woning te Bielefeld door een zestal kogels dodelijk getroffen. Getuigen verklaarden, dat de aanslag was gepleegd door een mannelijke en een vrouwelijke dader. Na ballistisch onderzoek bleek, dat de op C afgevuurde kogels afkomstig waren uit het vuurwapen, waarmee ook ambassadeur SYKES vermoord was. Tevens kon worden vast-

gesteld, dat een tweede vuurwapen waarmee op kolonel C was geschoten, hetzelfde wapen was, waarmee de Belgische zakenman M op 22 maart 1979 (waarschijnlijk ten gevolge van een persoonsverwisseling) werd gedood. Op 19 februari 1980 werd door de BBC een telex ontvangen van het "Irish Republican Publicity Bureau", waarin werden geclaimd:

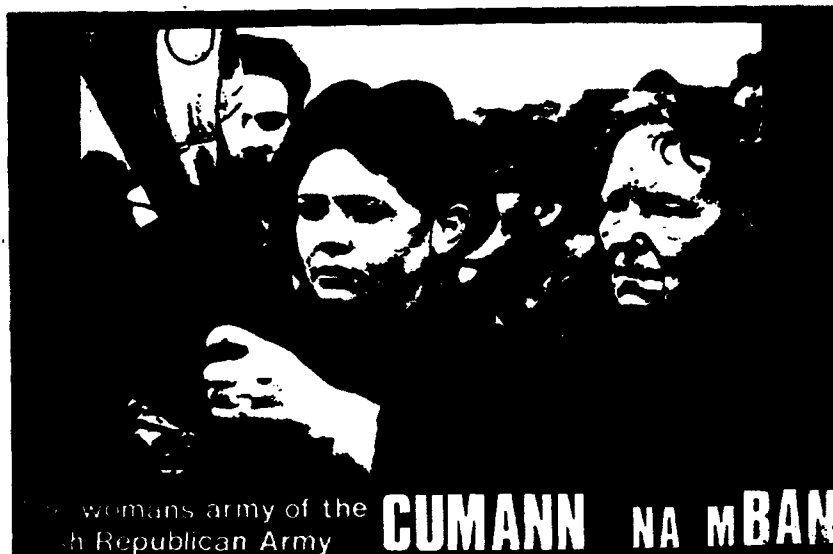
- a) de aanslag op kolonel Marc C ;
- b) een aantal bomaanslagen tegen het in de Bondsrepubliek gestationeerde Britse Rijnleger;
- c) de moordaanslag op Sir Richard SYKES;
- d) de bomaanslag op een Brits militair muziekcorps op 28 augustus 1979 in Brussel;

In de telex werd voorts medegedeeld, dat de Britse ambassadeur in Nederland was "geëxecuteerd" omdat hij aan geheime operaties tegen Ierland had deelgenomen en omdat hij in zijn functie propaganda maakte voor de Engelse zaak. De telex was ondertekend met de naam Philip O'NEILL, de gebruikelijke naam waarmee de PIRA aanslagen pleegt op te eisen.

Op 1 en 2 maart 1980 vonden te Münster twee aanslagen met vuurwapens plaats tegen de inzittenden van Britse militaire voertuigen. Een der inzittenden werd levensgevaarlijk gewond. Vervolgens beschoten op 10 maart 1980 twee onbekenden de Britse korporaal S , die deel uitmaakte van een in Osnabrück gestationeerd onderdeel van het Britse Rijnleger. S werd door vijf kogels zeer ernstig gewond. Ook bij deze aanslag was gebruik gemaakt van een vuurwapen dat bij de aanslagen op kolonel C , ambassadeur SYKES en M dienst had gedaan. Tenslotte is de PIRA vermoedelijk verantwoordelijk voor de aanslag die op 3 december 1980 in Brussel werd gepleegd op een Europese commissaris, de Brit Christopher T . T , die in de Europese Commissie de portefeuille van financiën beheert, ontsnapte ternauwernood aan de dood toen hij bij het verlaten van zijn woning door twee gewapende mannen vanuit een langzaam rijdende auto onder vuur werd genomen.

Ierse gevangenen

Zoals al werd gesteld, is de Britse regering redelijk succesvol in de bestrijding van het terrorisme in Noord-Ierland. Eén van de gevolgen hiervan is dat het aantal gevangenen groot is. Een belangrijk gedeelte van de Iers-republikeinse gevangenen

toont zich ook binnen de gevangenismuren actief, hetgeen zijn weerslag heeft op het "buitengebeuren". Het lijkt daarom nuttig om hun situatie in het kort toe te lichten. Een belangrijk punt is dat gevangen terroristen/activisten erkend willen worden als politieke gevangenen en niet behandeld willen worden als "gewone" misdadigers.

Na een 35 dagen durende hongerstaking in 1972 van enige gevangenen, ondersteund met demonstratieve acties in diverse steden, zag de Britse regering zich gedwongen een speciale status in te voeren voor z.g. politieke gevangenen. Dit hield voor deze gevangenen onder meer in dat zij in barakken ondergebracht werden, waar zij zich konden organiseren, dat zij geen gevangenskleding hoefden te dragen en niet verplicht werden gevangenisarbeid te verrichten.

Op 1 maart 1976 schafte de Britse regering deze speciale status af: degenen die veroordeeld zouden worden voor een misdrijf begaan na deze datum zouden weer behandeld worden als "gewone" criminelen.

In september 1976 was het Kieran Ní die als eerste in protest ging tegen het feit dat hij geen speciale behandeling kreeg. Hij weigerde gevangenskleding te dragen zodat hij noodgedwongen slechts gehuld in een deken in zijn cel leefde. Velen volgden nadien zijn voorbeeld: zij worden "dekenmannen" genoemd.

In de loop der tijd verscherpte het protest van de dekenmannen. Zij weigeren ook de sanitaire regels in acht te nemen: zij wasten zich niet meer (no-wash-protest) en deponeren hun uitwerpselen in hun cellen (dirty-protest). Ook vele vrouwelijke gevangenen - de meesten van hen zijn ondergebracht in de Armagh gevangenis - protesteren op deze wijze tegen hun behandeling.

Het afgelopen najaar verscherpte het protest van de gevangenen opnieuw: zeven dekenmannen in de Maze-gevangenis gingen in hongerstaking, enige weken later gevolgd door drie vrouwen in de Armagh-gevangenis. Deze hongerstakers hadden verklaard eventueel door te zullen gaan tot de dood er op zou volgen. Op de 53e dag werd de actie echter beëindigd, vermoedelijk na zekere tegemoetkomingen van de Engelse regering. De hongerstaking is aanleiding geweest voor een opleving van solidariteits-activiteiten in enige West-Europese landen, waaronder Nederland.

In ons land was het tot nu toe vooral het in 1975 opgerichte Ierland Komitee Nederland (IKN) dat zich actief toonde ten behoeve van de "Ierse zaak". Zo werd in 1978 het kantoor van British Airways in Amsterdam bezet en werd in januari 1980 het Britse consulaat met uitwerpselen besmeurd uit protest tegen de behandeling van "politieke" gevangenen in Noord-Ierland.

Het afgelopen najaar werden diverse activiteiten, waaronder een tweetal demonstraties, georganiseerd door het H-blok Komitee^{*)}. In dit comité zitten naast leden van het IKN nog enige personen met wat minder extreme opvattingen.

De hongerstaking in Ierland kwam voor Nederlandse sympathisanten als geroepen. Reeds geruime tijd werden geen activiteiten meer waargenomen van het Ierland Komitee Nederland. Middels de activiteiten van het H-blok Komitee heeft het IKN echter weer de nodige aandacht op zich weten te vestigen.

*) Een H-Blok is een in de vorm van een H gebouwde celleneenheid. Op het terrein van Long Kesh zijn zeven H-Blokken gebouwd. Zij worden voornamelijk bewoond door Iers-republikeinse gevangenen.

Conclusie

In verschillende opzichten is ons land van belang voor Ierse terroristische organisaties. Gesteld kan worden, dat Nederland voor deze groeperingen een logistieke funktie heeft en tevens dienst doet als uitvalsbasis voor te plegen aanslagen in de ons omringende landen. Vast is komen te staan, dat ons grondgebied gebruikt wordt als vluchthaven voor Ierse terroristen, voor wie de grond in eigen land of Groot-Brittannië te heet onder de voeten is geworden. De arrestatie van een PIRA bommenspecialist op 19 september te Overloon getuigt hiervan.

De "affaire HERREMA"

leverde het bewijs, dat ook prominente Nederlanders potentiële targets voor Ierse terroristische groeperingen kunnen zijn en tenslotte heeft de moord op de Britse ambassadeur hier te lande bewezen, dat ons land door de aanwezigheid van Britse diplomaten en vestigingen, ook zelf een werkterrein is voor het Ierse terrorisme.

De Nederlandse overheid is zeer beperkt in haar mogelijkheden tot het onderkennen van Ierse terroristen, in verband met de vrije verkeersregeling in EEG verband. Daarnaast is gebleken, dat een groot aantal in Nederland verblijvende Ieren, die emplooi hebben gevonden bij koppelbazen, zich nimmer melden bij de plaatselijke politie en onderdak vinden in kraakpanden in de grote steden.

ARMEENS TERRORISME

Aan het Armeense terrorisme werd in het 4e kwartaaloverzicht van 1979 aandacht besteed. Omdat er echter inmiddels een aanzienlijke toename van het Armeense geweld in West-Europa heeft plaatsgehad, lijkt het wenselijk enkele zaken met betrekking tot het Armeense probleem nogmaals de revue te laten passeren.

Enkele achtergronden

Het traditionele woongebied van de Armeniërs moet gezocht worden in het berggebied in Oost-Turkije, dat door de eeuwen heen een knooppunt is geweest waar verschillende culturen en rijken elkaar ontmoetten. Ondanks de overheersing door o.a. Perzen, Grieken, Romeinen, Turken en Russen hebben de Armeniërs een eigen identiteit weten te bewaren. Tot het midden van de vorige eeuw bestonden er geen ernstige spanningen tussen Turken en Armeniërs. De islamitische Turken beschouwden de christelijke Armeniërs als een religieuze minderheid, die haar eigen zaken mocht regelen. Op het eind van de vorige eeuw probeerde het orthodoxe Rusland echter gebruik te maken van de toenemende nationalistische gevoelens onder de Armeniërs om het Turkse rijk te verzwakken. Dit leidde tot een reactie van de Turkse regering die tenslotte uitliep op moordpartijen en deportatie. Tussen februari en november 1915 kwamen naar schatting 1,4 miljoen Armeniërs om het leven en werd een groot deel van de overlevenden gedeporteerd naar Syrië, van waaruit zij zich in de loop der tijd verspreidden over de gehele wereld; de Armeense diaspora.

Na het einde van de Eerste Wereldoorlog, waaruit Turkije als een der verliezers tevoorschijn kwam, werd in een gebied rond de Turks-Russische grens een onafhankelijke republiek Armenië uitgeroepen. Langzamerhand kwam deze republiek steeds meer onder de invloed van Rusland en in december 1920 sloot zij zich daar bij aan. Het Turkse deel kwam bij Turkije.

De Armeense diaspora

Het totale aantal Armeniërs in de wereld (inclusief de Sowjet-Republiek Armenië) bedraagt ongeveer 6 miljoen mensen. De Armeniërs zijn over het algemeen sterk gehecht aan de eigen taal, godsdienst en cultuur.

Daarnaast zijn zij vaak sterk verdeeld, met name rond de twee groeperingen van de "Tashnaksoution" en de "Ramgavar", twee partijen die ontstaan zijn aan het eind van de vorige eeuw, toen ze als Armeens-nationale partijen in Turkije werden opgericht. De "Ramgavar"-partij erkent de huidige Sowjet-Republiek Armenië als het natuurlijke centrum van de Armeense gemeenschap, terwijl de "Tashnaks" het idee van een onafhankelijke Armeense staat nooit hebben opgegeven. Onder de Armeniërs in de diaspora leven in bepaalde kringen sterke revanchistische gevoelens. Zij eisen dat de Turkse regering erkent in 1915 jegens het Armeense volk misdaden te hebben begaan en trachten hun probleem onder de aandacht te brengen van de internationale publieke opinie. Daarnaast bestaat onder een deel van de Armeniërs nog steeds het ideaal van een vrij en onafhankelijk Armenië. Onder de jongere Armeniërs is langzamerhand een gevoel van teleurstelling ontstaan en een wil tot actie. Teleurstelling over de terughoudendheid van de internationale publieke opinie, teleurstelling ook over de berustende en passieve houding van de oudere generatie Armeniërs.

De wil tot actie, enerzijds om de Turkse overheid te dwingen tot een erkenning van de in 1915 door de Turkse regering begane misdaden jegens het Armeense volk, anderzijds om het ideaal van een vrij en onafhankelijk Armenië te realiseren, heeft zich in de afgelopen vijf jaar geuit in een reeks van meer dan honderd aanslagen.

Het Armeense terrorisme

Aanvankelijk waren de aanslagen door Armeniërs alleen gericht op Turkse personen en instellingen, maar vanaf eind 1979 zijn ook toeristenbureau's en kantoren van luchtvaartmaatschappijen van andere landen het doelwit geworden van acties. Aangenomen wordt dat er drie organisaties zijn, die voor deze activiteiten verantwoordelijk zijn:

- a. "Armenian Secret Army for the Liberation of Armenia".
- b. "Justice commandos of the Armenian Genocide".
- c. "New Armenian Resistance".

ad a) Op 22 oktober 1975 werd in Beiroet (Libanon) het bestaan bekend gemaakt van het "Armenian Secret Army for the Liberation of Armenia" (ASALA). Het doel van de organisatie is de bevrijding van de Armeense gebieden in Turkije. De politieke instelling van deze organisatie kan gekenschetst worden als marxistisch-leninistisch revolutionair. De acties van het ASALA worden gecoördineerd door het General Revolutionary Command in Beiroet. In april 1980 hield het ASALA een persconferentie in Sidon (Libanon). Er werd een samenwerkingsverband aangekondigd met Turkse Koerden, namelijk de Koerdische Arbeiders Partij (PKK) en tevens werden de doelen vermeld waartegen het ASALA zich richt, te weten Turkse instellingen en instellingen van landen die samenwerken met "fascistisch" Turkije over de gehele wereld. Naast dit bondgenootschap bestaat er een vorm van samenwerking tussen het ASALA en het Palestijnse verzet. Enkele aanslagen in 1980 waarvoor het ASALA de verantwoordelijkheid opeiste:

- 18-02-1980 : Bomaanslagen tegen de vestigingen van Lufthansa, EL-AL en Swissair te Rome.
- 10-03-1980 : Bomaanslag tegen het kantoor van Turkisch Airlines te Rome. Er vielen twee doden en vijftien personen werden gewond.
- 31-07-1980 : Moord op de attaché van de Turkse ambassade te Athene, Galip O .
- 05-08-1980 : Aanslag op het Turkse consulaat te Lyon. Vier personen werden gewond.
- 26-09-1980 : Aanslag op de persattaché van de Turkse ambassade te Parijs. Hij werd zwaar gewond.
- 04-10-1980 : Bomaanslag tegen het kantoor van Alitalia te Madrid. Twaalf personen werden licht gewond.
- 19-11-1980 : Bomaanslag tegen het kantoor van Turkish Airlines te Rome.

ad b) In 1975 werd ook het bestaan bekend gemaakt van de organisatie "Justice commandos of the Armenian Genocide" (JCAG). De organisatie is in Nederland vooral bekend geworden doordat zij de verantwoordelijkheid opeiste voor de moordaanslag op de zoon van de Turkse ambassadeur, Ahmet B , te Den Haag. Enkele uitgevoerde acties in 1980:

- 19-01-1980 : Bomaanslag op de kantoren van TWA, Swissair en British Airways te Madrid.
- 06-02-1980 : Mislukte moordaanslag op de Turkse ambassadeur te Bern.
- 17-04-1980 : Aanslag op de Turkse ambassadeur bij het Vaticaan. Hij werd zwaar gewond.

ad c) Een zeer nationalistisch ingestelde organisatie die tot doel heeft de her oprichting van een onafhankelijke Armeense staat op het grondgebied van het oude vaderland is "New Armenian Resistance".

Enkele uitgevoerde acties in 1980:

- 02-02-1980 : Bomaanslagen tegen de kantoren van Turkish Airlines en Aeroflot te Brussel.
- 02-02-1980 : Bomaanslag tegen het USSR Informatie Bureau te Parijs.

NB: Sinds begin oktober 1980 zijn er acht aanslagen gepleegd tegen Zwitserse instellingen en is er een poging gedaan de trein Parijs-Bern door middel van een tijdbom op te blazen. Voor deze acties stelde zich de "Organisatie van de 3e October" verantwoordelijk. Naar alle waarschijnlijkheid is de organisatie genoemd naar het ongeluk met explosieven dat op 3 oktober in Genève plaatsvond en waarbij twee Armeense personen, die vermoedelijk tot het ASALA behoorden, betrokken waren. Deze werden door de Zwitserse autoriteiten gearresteerd.

De Armeense kolonie in Nederland

Het aantal Armeniërs in Nederland wordt geschat op + 3500 personen. Deze hebben zich grotendeels geconcentreerd in de steden Amsterdam, Amersfoort en Almelo. De eerste Armeense groep arriveerde kort na de Tweede Wereldoorlog in Nederland tesamen met enkele tienduizenden Nederlandse repatrianten uit Indonesië. Na 1956 werd wegens een tekort aan bouwvakkers een aantal Armeniërs, afkomstig uit Griekenland, uitgenodigd zich te vestigen in Nederland. In de jaren zestig had Nederland een grote behoefte aan arbeidskrachten. Onder de Turkse gast-arbeiders bevond zich ook een aantal Armeniërs. De Armeense gemeenschap in Nederland heeft zich in diverse, meest sociaal-culturele verenigingen georganiseerd:

- a) Armeense Vereniging Nederland, gevestigd te Amsterdam.
Doelstellingen: het verstevigen van de onderlinge band en het bewaren en cultiveren van de Armeense identiteit.
- b) Nederlands-Armeens Genootschap, gevestigd te Amersfoort.
Doelstellingen: de integratie van het Nederlandse en Armeense volk, het verstevigen van reeds bestaande banden en de respectering van elkaars cultuur.
- c) Armeense Vereniging Almelo, gevestigd te Almelo.
- d) Vereniging Armeense Jeugd Nederland, gevestigd te Almelo.
- e) Ararat Sociaal Culturele Stichting, gevestigd te Amsterdam.

Naast uit Frankrijk en Turkije ingevoerde Armeense bladen verschijnt in Nederland een eigen Armeense periodiek, genaamd "Bajkar" (Strijd), dat uitgegeven wordt in kringen van de Vereniging Armeense Jeugd Nederland. Naar het zich laat aanzien bestaat in deze kringen sympathie voor de gewelddadige acties, die uitgevoerd worden door Armeense nationalistten.